

DOI: 10.22559/folklor.970

Folklor/edebiyat, cilt:25, sayı: 97-1, 2019/1

Zihin Engelliler Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Özel Eğitim Uygulama Merkezlerinde Yapılan Öğretimsel Düzenlemelere İlişkin Görüşleri

The Views of the Prospective Teachers of the Department of Mentally Handicapped on the Instructional Regulations Made in Special Education Practice Centers

Vasfiye Karabıyık*

Necla Işıkdöğün Uğurlu**

Öz

Öğretmen adayları özel gereksinimli öğrenciler için öğretimsel düzenlemelerin öğretmenler tarafından nasıl yapıldığını gözlemler, kendi mevcut bilgileri ile eşleştirir ve yapılan uygulamalar hakkında fikir sahibi olur. Özel eğitim kurumlarında öğretmenlerin öğrencilerle yaptığı uygulamalarda farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Bu öğretmen adaylarının eksik bilgilerle öğretmen yetişmesine yol açabilmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının nitelikli bir öğretmen olarak yetiştirilmesi için kurumlarda yapılan öğretimsel düzenlemelere ilişkin görüşlerinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu çalışmada öğretmen adaylarının kurumlardaki öğretmenlerin yaptıkları öğretimsel düzenlemelere ilişkin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Bu çalışma, durum çalışması modelinde nitel araştırmadır. Araştırmada KKTC Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı üç özel eğitim kurumunda aday öğretmen olarak yürütmekte olan amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiş sekiz öğretmen adayı ile görüşme yapılmıştır. Çalışmada veriler niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formuyla toplanmış ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma bulguları öğretmen adaylarının; (a) bireyselleştirilmiş eğitim programı, (b) bireyselleştirilmiş öğretim planı, (c) materyal kullanımı, (d) öğretim ortamı, (e) değerlendirme süreci, (f) yetersizlik grupları, (g) disiplinlerarası uygulamalar, (h) öğretim stratejileri, (ı) öğretim sürecinde kullanılan süre ile ilgili konularda yapılan düzenlemelere ilişkin farklı görüş belirttiğini göstermiştir. Araştırma sonuçlarına dayanarak öğretmenlik uygulamalarında öğretmen adayının teorik bilgilerini uygulama ortamına dökebileceği uygulama alanlarının oluşturulması, öğretmenlik uygulaması derslerinin niteliğinin artırılması için kurumdaki öğretmenlerle öğretmen adaylarının işbirliği içinde çalışması önerilebilir.

Anahtar sözcükler: *Özel eğitim, öğretmenlik uygulaması, öğretmen adayı, uygulama merkezi, öğretimsel düzenleme*

Abstract

Teacher candidates observe how instructional arrangements are made by teachers for special educational needs, match their existing knowledge and have ideas about the practices that are being made. It is observed that in special education institutions, there are differences in practice among teachers. This can lead to teacher candidates' training of teachers with incomplete information. In this context, it is necessary to put forward opinions about the educational arrangements made in institutions in order to train teacher candidates as qualified teachers. In this study, it was aimed to obtain the views of the prospective teachers about the instructional practices of the teachers in the institutions. This study is a qualitative research in case study model. In the study, interviews were made with 8 teacher candidates selected for the purpose of carrying out their practices in three special educational institutions affiliated to TRNC Ministry of National Education. In the study, data were gathered from interviews consisting of semi-structured questions from qualitative data collection methods and analyzed by content analysis. The findings of the research are as follows; (a) individualized education program, (b) individualized teaching plan, (c) use of materials, (d) teaching environment, (e) evaluation process, (f) disability groups, (g) interdisciplinary practices, (i) different views on the arrangements made in relation to the time spent in the teaching process. Based on the results of the research, it can be suggested that the application areas in which the theoretical knowledge of the candidate teacher can be transformed into the application environment in the teaching practices and the cooperation of the teacher candidates with the teachers in the institution can be suggested in order to increase the quality of the teaching application courses.

Keywords: *Special education, teaching practice, teacher candidate, practice center, instructional arrangement, teaching practices*

Giriş

Eğitim bireylerin hayatında aktif rol oynayan bir süreç olmakla beraber bu süreçte bireylerin davranışlarında istedik değişimler meydana gelmesi hedeflenmektedir. Okullarda sağlanan eğitim hizmetleri öğrencilerin gelişimlerini desteklemenin yanında ayrıca onları ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine göre hayata hazırlamaktadır. Gündüzalp (2003); okullarda sağlanan eğitim hizmetlerinin öğretmen, öğrenci ve uygulanan eğitim programı olmak üzere üç temel boyutunun olduğunu belirtmektedir. Bu boyutlardan birisi olan öğretmenler öğrenci ile sürekli etkileşim halinde olmanın yanı sıra, uygulanan program ile ilgili materyalleri kullanma, uygulama yapma, değerlendirme gibi pek çok konuda önemli rol oynamakta ve dolayısıyla eğitim hizmetlerinin merkezinde yer almaktadır. Eğitime hizmetlerinde bu derecede önemli bir yeri olan öğretmenler

öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak öğretim etkinliklerini planlamalı ve çeşitli öğretimsel uyarlamalarla öğrencileri desteklenmelidir.

Tüm öğrenciler için ilgi, ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda öğretimin bireyselleştirilmesi, önemli bir etken olmakla beraber özellikle bu durum özel gereksinimli öğrencilerde ayrı bir öneme sahip olmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilere sağlanan eğitim hizmetleri ise onların hayatlarını bağımsız bir şekilde sürdürülebilmeleri için sistemli bir şekilde sunulan hizmetlerin bütünüdür. Bu hizmetler özel eğitim alanında yetiştirilmiş personel tarafından çocukların bireysel özellikleri doğrultusunda hazırlanmaktadır. Özel eğitim öğretmenleri hizmet sunan personelin en önemli parçasını oluşturmakla beraber bu alanda yetişen öğretmen adaylarının mesleğe hazırlanma aşamasında aldıkları lisans dersleri ve öğretmenlik uygulamalarının özel gereksinimli öğrencilere sunulan eğitimin niteliği açısından önemli olduğu görülmektedir (Brownell, Ross, Colon ve McCallum, 2005).

Özel eğitim alanında öğretmen adaylarının aldıkları dersler ve bu derslerin niteliği meslekleri açısından çok önemli görülmeyle beraber bu konuyu destekleyen pek çok çalışma alanyazında yer almaktadır (Dedeoğlu, Durali ve Tanrıverdi Kış, 2004; Greenwood, 2001; Pavri, 2004). Öğretmen adaylarının kuramsal bilgileri içeren derslerin yanında uygulamaya dönük öğretmenlik uygulamaları derslerinde olması onların performanslarının değerlendirilmesinin yanında kuramsal bilgilerinin uygulamaya aktarılması anlamında da destek olmaktadır. Öğretmenlik uygulamaları öğretmen adaylarının ileride yapacağı meslekle ilgili olarak deneyim yaşayabileceği ortamları içerirken bu ortamlarda öğretmen adaylarının kuramsal bilgilerini pratik olarak kullanmaları, deneyimli öğretmenleri gözlemlenmeleri ve daha da önemlisi öğrencilerle düzenleyecekleri uygun etkinliklere katılmaları amaçlanmaktadır (Yiğit ve Alev, 2005). Bu sebepten öğretmen adaylarına kuramsal bilgileri içeren derslerin yanında öğretmenlik uygulamasına dönük derslerin artırılması gerektiğine yönelik çalışmaların pek çok araştırmacı tarafından desteklendiği görülmektedir (Dedeoğlu, Durali ve Tanrıverdi Kış, 2004; Goodlad, 1984; Özen, Ergenekon ve Batu, 2008; Welch ve Kucic, 1988). Bu çalışmalarda araştırmacıların bazıları öğretmen adaylarının mutlaka öğretmenlik uygulamalarını yapmaları gerektiğini belirtirken aynı zamanda öğretmen adaylarının uygulamalarında okul seçimi, uygulama yapılan okuldaki öğretmen tutumları, bilgi birikimi, nitelikleri gibi faktörlerin uygulamanın başarıya ulaşması açısından etkili olduğunu ifade ettikleri görülmektedir (Johnson, 1986; Pugach, 1987).

Öğretmenlik uygulamalarıyla ilgili olarak bazı çalışmalar ise özel eğitim alanında öğretmenlik uygulamaları için ayrılan zamanın yeterli olmadığını, uygulamaya gidilen okullardaki öğretmenlerin işbirliğine ve bilgi paylaşımına açık olmadığını belirttiği görülmektedir (Dedeoğlu ve, 2004; Özen, Ergenekon ve Batu, 2008).

Özel eğitimde öğretmenlik uygulamalarının önemi pek çok çalışmada tartışmasız kabul edilmekte ve bu uygulamaların başarılı bir şekilde yürütülmesi için neler yapılması gerektiği konusunda çalışmaların hızla arttığı görülmektedir (Dedeoğlu, Durali ve Tanrıverdi Kış, 2004; O'Reilly, Renzeglia, Hutchins, Buss, Clayton, Halle ve Izen, 1992). Bu çalışmalarda öğretmen adaylarının başarılı uygulamalar yapmalarında uygulamanın yapılacağı okul ve okulun işleyişiyle ilgili faktörlerin (Conderman, Morin ve Stephens, 2005; Johnson, 1986), uygulama alanlarındaki öğretmenlerin yeterliliklerinin (Özer ve Gelen, 2008) ve işbirliğinin (Özen, Ergenekon ve Batu, 2008) etkili olduğu belirtilmektedir. Öğretmenlik uygulamalarında öğretmen adayları ilk önce kurumdaki öğretmeni ve öğrencileri gözlemleyerek öğretmenlik becerilerini geliştirmektedirler. Kurumdaki öğretmenler, öğretmen adaylarının gözlem yapmalarında, kuramsal bilgiyi pratiğe dönüştürmelerinde merkezde yer almaktadır ve öğretmenlerin deneyimleri, bilgi birikimleri, tutumları, işbirliği için gönüllü olmaları gibi özellikleri öğretmen adaylarının etkili öğretmenlik becerilerini geliştirmelerinde kalıcı etkiler bırakmaktadır (Conderman, Morin ve Stephens, 2005). Dolayısıyla öğretmen adaylarının ileride nitelikli ve etkili bir özel eğitim öğretmeni olabilmeleri için öğretmenlik uygulamalarında olumlu yaşantılar kazanmaları gerekmektedir. Ayrıca öğretmen adayların öğretmenlik uygulamalarında kazanacakları nitelikli eğitimlerin yanında bir diğer kazancıda çevreyle uyum içinde olma, çocuğu ve ailesini anlama ve olumlu etkileşimde bulunma, mesleğine profesyonel bir şekilde yaklaşma ve diğer kişilere olumlu model olma anlamında da katkıları olmaktadır (Sinclair, Munns ve Woodward, 2005).

Alanyazında yapılmış çalışmalarda öğretmenlik uygulamalarının önemine değinilerek buna etki eden faktörler ortaya konulmaya çalışılmakla beraber KKTC'de bu konuyla ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Öğretmenlik uygulamalarının öğretmen adayları açısından nitelikli eğitim hizmetleri açısından öneminin yanında aslında olumlu ilişkiler kurmada, aileyi, yetersizliği olan çocukları anlamada ve pek çok alanda katkıları bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlik uygulamalarında özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler en büyük faktörlerden biri olmakla beraber öğretmenlerin yapmış oldukları öğretimsel uygulamalara

ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine yer vermesi bakımından bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada öğretmenlik uygulamalarına katılan öğretmen adaylarının kurumlardaki öğretmenlerin yapmış oldukları öğretimsel düzenlemelere ilişkin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Özel eğitim merkezlerinde uygulama yapan öğretmen adaylarının;

1. Uygulama yaptıkları özel eğitim uygulama merkezlerindeki öğrencilere BEP/BÖP hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğretim sürecinde kullanılan materyallere ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğrencilerle yapılan uygulamalara ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma modeli

Zihin Engelliler Öğretmenliği Bölümü 4. Sınıf öğrencilerinin uygulama yaptıkları kurumlarda karşılaştıkları öğretimsel düzenlemelere ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmış olan bu çalışma, durum çalışması modelinde nitel bir araştırmadır. Güncel olguları gerçek yaşam içeriği içinde çalışan durum çalışması, içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesit hatları ile belirgin olmadığı ve birçok kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Katılımcılar

Bu çalışma, zihin engelliler öğretmenliği programında öğretmenlik uygulamaları kapsamında üç özel eğitim kurumuna devam eden 8 öğretmen adayıyla yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 öğretim yılında KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı

biri devlet, ikisi özel olmak üzere özel eğitim uygulama merkezlerinde uygulama yapan 63 öğretmen adayından 8 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Bu araştırmada amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Katılımcıların özellikleri

2017-2018 öğretim yılında KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı biri devlet üç özel eğitim uygulama merkezindeki 63 öğretmen adayından araştırmaya gönüllü olarak katılan 8 öğretmen adayı çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya katılan Zihin Engelliler Öğretmenliği Bölümü öğretmen adaylarının demografik bilgileri ve devam ettiği kurumların özellikleri Tablo 2.1.'de belirtilmiştir.

Tablo 2.1.

Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri ve Devam Ettiği Sınıfın Özellikleri

	Özellikler	Sayı	Kod
Cinsiyet	Kadın	3	K5, K6, K7
	Erkek	5	K1, K2, K3, K4, K8
	Toplam	8	
Yaş	20-25	8	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8
	Toplam	8	
Sınıftaki Öğrenci Sayısı	2-4	4	K1, K2, K3, K4,
	5-7	3	K5, K6, K7

	8-10		1	K8
	Toplam		8	
Öğrencilerin Özellikleri	Otizm	Spektrum	4	K4, K5, K6, K7
		Bozukluğu		
		Zihin Yetersizliği	3	K4, K5, K6
		Öğrenme Güçlüğü	2	K1, K2
		İşitme Yetersizliği	1	K1
		Down Sendromu	1	K5
		Toplam		13

Tablo 2.1.'de araştırma yapılan öğretmen adaylarının 3'ü kadın, 5'i ise erkek olduğu belirlenirken bu öğretmen adaylarının tümü ise 20-25 yaşları arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir.

Öğretmen adaylarının devam ettiği kurumundaki sınıf mevcutlarına bakıldığında 4 öğretmen adayının 2-4 arası öğrenci bulunurken, 3 öğretmen adayının 5-7 arasında, 1 öğretmen adayının ise 8-10 arasında öğrenci olduğu görülmektedir. Tabloda son olarak öğretmen adaylarının çalıştığı yetersizlik gruplarıyla ilgili bilgilere bakıldığında 4'ünün otizm spektrum bozukluğu olan, 3'ünün zihin yetersizliği olan, 2'sinin öğrenme güçlüğü, 1'inin işitme yetersizliği, 1'inin ise Down sendromu olan öğrencilerle çalıştığı görülmektedir.

Verilerin toplanması

Çalışmada, öğretmen adayları ile ön görüşme yapılarak cinsiyet, yaş, sınıftaki öğrenci sayısı ve öğrencilerin yetersizlik türlerini içeren kişisel bilgi formunu doldurmaları istenmiş ve daha sonra araştırma soruları ile ilgili görüşmeler yapılmıştır.

Bu çalışmada veriler, niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formu 9 sorudan oluşmaktadır. Görüşme soruları ilgili alan yazın taranarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve sorulara son şeklini

vermek üzere özel eğitim alanında görev yapan iki uzman kişinin görüşüne başvurulmuş ve görüşme formunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan düzeltmeler soruların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacı ile cümlelerin yapısı ile ilgili düzeltmelerdir. Bu işlemin sonucunda 9 sorudan oluşan görüşme formu elde edilmiştir.

Araştırmada görüşmeye gönüllü olarak katılacak olan öğretmen adayları belirlenmiş ve her bir öğretmen adayı ile görüşmelerin yapılması için uygun gün ve saat ayarlanmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan öğretmen adaylarına 1'den 8'e kadar kod verilmiştir. Öğretmenler ile görüşmeler; 07/01/2018 ve 15/01/2018 tarihleri arasında ve yaklaşık 10 dakika ile 15 dakika arasında gerçekleşmiştir.

Görüşmeler, öğretmen adaylarının dikkatini dağıtmayacak, sessiz bir ortam olması nedeni ile öğrenim gördükleri üniversitede ayarlanan bir sınıfta yapılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların gerçek isimleri kullanılmış ancak verilerin analizi sırasında katılımcılara kod verilmiştir. Görüşme sırasında araştırmacı ile katılımcı masa etrafında karşılıklı bir şekilde oturmuştur. Öncelikle kişisel bilgi formu doldurulmuş ve daha sonra ardından araştırmacı tarafından görüşme soruları katılımcıya sırayla sorulmuştur.

Araştırmadan elde edilen veriler, katılımcıyla bire bir yapılan görüşmeler yoluyla elde edilmiş toplanmış ve katılımcıdan izin alınarak veriler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Araştırmacılardan ilki özel eğitim uzmanı olup doktora yine bu alanda devam etmekle birlikte özel eğitim alanında ve nitel araştırmalarla ilgili dersler almış ve yüksek lisans tezini de nitel araştırma yöntemi doğrultusunda yazmıştır. Araştırmacılardan ikincisi ise özel eğitim alanında doktora derecesine sahip olup bu alanda özel gereksinimli çocuklarla çalışma deneyimleri bulunmaktadır. Her iki araştırmacının da özel eğitim merkezlerinde yaşanan güçlükler ve uygulamalarla ilgili deneyimlerinin olması çalışmanın ayırt edici bir yönü olarak kabul edilmektedir.

Verilerin analizi

Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıt cihazındaki kayıtlar yazılı metne dönüştürülmüştür. Verilerden temalar oluşturulmuş ve kodlama süreci

gerçekleştirilmiştir. Verilerin anlaşılabilirliği bir şekilde kodlar ve temalar çerçevesinde içerik analizi yapılmıştır.

Araştırma soruları doğrultusunda elde edilen veriler beş temada gruplandırılmıştır. Oluşturulan bu temalar ve temalara ait kodlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.2.

Araştırma Kapsamında Oluşan Tema ve Kod Başlıkları

	Kod	F	%
1.TEMA: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına İlişkin Görüşler			
BEP'lerin öğrencilerin performansına uygun hazırlanması	K4, K5,K6, K7	4	50
BEP'lerin öğrencilerin performansına uygun hazırlanmaması	K2, K3, K6	3	37
Konuya ilişkin bilgi sahibi olmama	K1	1	12
2.TEMA: Bireyselleştirilmiş Öğretim Planına İlişkin Görüşler			
Hazırlanan BÖP doğrultusunda yapılan öğretimler	K2, K3, K4, K5, K6, K8	6	75
BÖP doğrultusunda yapılmayan öğretimler	K7	1	12
Konuya ilişkin bilgi sahibi olmama	K1	1	12
3.TEMA: Materyale İlişkin Görüşler			
Materyallerin yeterli olmaması	K1, K2, K3, K5, K8	5	62
Materyallerin yeterli ve çeşitli olması	K4, K7	2	25
Öğrenciye uygun seçilen materyallerin kullanılması	K1, K5, K6, K7	4	50
Öğrenciye uygun materyal seçilmemesi	K2, K8	2	
4.TEMA: Öğretim Ortamına İlişkin Görüşler			
Bireysel öğretim	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8	8	100
Grup öğretimi	K2, K3, K6, K8	4	50
Fiziksel ortam düzenlemesi	K1, K2, K3, K4, K6	5	62
Küçük grup öğretimi	K1, K2, K4	3	37
5.TEMA: Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşler			
Ayrıntılı değerlendirme yapma	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8	8	100

Öğretim öncesinde ayrıntılı değerlendirme yapmama	K3, K6, K8	3	37
6.TEMA: Yetersizlik Gruplarına İlişkin Görüşler			
Öğrencilerin gereksinimleri ve yetersizlik türüne uygun öğretim yapılması	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8	7	87
Öğrencilerin gereksinimleri ve yetersizlik türüne uygun öğretim yapılmaması	K5	1	12
7.TEMA: Disiplinlerarası Uygulamalara İlişkin Görüşler			
Sınıf dışında disiplinler arası uygulamaların yapılması	K1, K4, K6, K7, K8	5	62
Disiplinler arası uygulamaların yapılmaması	K2, K3, K5	3	37
8.TEMA: Öğretim Stratejilerine İlişkin Görüşler			
Öğrencinin öğrenme stiline uygun yöntem kullanılarak öğretim yapılması	K1, K3, K4, K6, K7	5	62
Aynı yöntem kullanılarak öğretim yapılması	K2, K5, K8	3	37
9.TEMA: Öğretim Sürecinde Kullanılan Süreye İlişkin Görüşler			
Etkinlik sürelerinde öğrencinin dikkat sürelerine göre uyarılama yapılması	K3, K4, K6, K7	4	50
Etkinlik sürelerinde öğrencinin dikkat sürelerine göre uyarılama yapılmaması	K1, K2, K5, K8	4	50

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması kapsamında özel eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin yapmış oldukları öğretimsel düzenlemeler ile ilgili görüşler “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı”, “Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı”, “Materyal”, “Öğretim Ortamı”, “Değerlendirme Süreci”, “Yetersizlik Grupları”, “Disiplinlerarası Uygulamalar”, “Öğretim Stratejileri” ve “Öğretim Sürecinde Kullanılan Süre” şeklinde 9 ana tema altında betimlenmiştir. Bulgularda sırayla ana tema ve alt temalardaki öğretmen adaylarının görüşlerine yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın ilk teması olan “**Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)**”na ilişkin görüşme yapılan sekiz öğretmen adayından dördü hazırlanan BEP’lerin öğrencinin performansına uygun hazırlandığını belirtmiştir. K4, BEP’lerin öğrencinin performansına uygun olarak hazırlandığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Her öğrencinin BEP’i var. Öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak hazırlanan BEPler öğrencilere bire bir uygulanıyor dolayısıyla öğrenciler başarı gösteriyor.”

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından üçü, BEP'lerin öğrencinin performansına uygun hazırlanmadığını, biri ise bu konuda bilgiye sahip olmadığını ifade etmiştir.

K3, BEP'lerin öğrencinin performansına uygun olarak hazırlanmadığını şu şekilde belirtmiştir:

“BEP hazırlanmıştı ama çocuklara uygun hazırlanmış bir BEP değildi.”

K7 ise, BEP'lerin öğrencinin performansına uygun olarak hazırlanmadığını şu şekilde belirtmiştir:

“Hayır bazılarına hazırlanıyor. Normal grup sınıfında BEP hazırlanmıyor.”

Araştırmanın ikinci teması olan **“Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı (BÖP)”**na ilişkin görüşme yapılan öğretmen adaylarından altısı öğretmenlerin bireyselleştirilmiş öğretim planı hazırladıklarını ve uyguladıklarını belirtmiştir. K6, BÖP hazırlanmasına ilişkin görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“BÖP de var. Uygulandığını düşünüyorum. Yine her ders kontrol ediliyor hangi ipuçlarıyla yapıldığı ya da ipucunda azalma olmuş mu bunlar kontrol ediliyor. Plana sadık kalınarak derse girip öğretim yapılıyor.”

K4 ise, BÖP hazırlanmasına ilişkin görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“BEP’te yer alan amaçlar için BÖP hazırlanıyor. Sınıf öğretmeni hazırladığı BÖP’leri öğrenciler uyguluyor. Zaten onları da okulun yoklama gibi bir defteri var. Not ediyor.”

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından biri, sınıftaki her bir öğrenciye ilişkin BÖP hazırlanmadan öğretim yapıldığını, biri ise BÖP hazırlanmasına ilişkin bilgisinin olmadığını ifade etmiştir.

K7, BÖP hazırlanmadığına ilişkin görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“BÖP hazırlanmıyor.”

K1 ise, BÖP hazırlanmasına ilişkin bilgisinin olmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“İncelemediğim için bilmiyorum.”

Araştırmanın üçüncü teması olan **“Materyal”**e ilişkin görüşme yapılan öğretmen adaylarından beşi sınıfta kullanılan materyallerin yetersiz olduğunu, iki öğretmen adayı ise yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcı 1, sınıfta kullanılan materyallerin yeterli olmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğretmen gerektiğinde yönergeleri değiştiriyor ama sınıftaki materyaller öğrenciler için yeterli değil.”

K2 ise, sınıfta kullanılan materyallerin yeterli olmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Materyal çok az. Her öğrenciye uygun materyal seçilmiyor. Belirli materyaller var her öğrenciye aynı materyaller kullanılıyor”

K7 ise, sınıfta kullanılan materyallerin yeterli olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Sınıfımızda birden çok materyal var. En zengin materyale sahip sınıf bizim sınıfımız. Her öğrenci için farklı materyalle çalışıyoruz.”

Görüşmeye katılan öğretmen adaylarından dördü öğrenciye uygun materyallerin seçildiğini, ikisi ise öğrenciye uygun materyal seçilmediğini belirtmiştir.

K6, öğretim yapılırken öğrenciye uygun materyal seçildiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Saatler çalışıldığında saatlere uygun materyal kullanılıyor. İç organları ile ilgili materyaller kullanılıyor. Deneyler kullanılıyor. Havada, karada, suda yaşayan hayvanlar için. Her bir öğrenciye uygun materyal kullanılıyor.”

K8, öğretim yapılırken öğrenciye uygun materyal seçilmediğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Genelde hep teksir üzerinden giderler. Materyaller öğrencilerin gereksinim düzeyine pek uygun değil ama geliştirilebilir.”

Araştırmanın dördüncü teması olan **“Öğretim Ortamı”** konusuna ilişkin görüşme yapılan öğretmen adaylarından tümü sınıf ortamında bireysel öğretimlerin yapıldığını, dördü grup öğretiminin yapıldığını, beşi fiziksel ortamı düzenlediğini, üçü ise küçük grup öğretimi yaptığını belirtmiştir. K1, sınıf içerisinde bireysel öğretim ve küçük grup öğretimi yapıldığını; aynı zamanda fiziksel düzenlemelere de dikkat edildiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bizim sınıfta işitme engelli bir öğrenci var. Problem davranış sergiliyor arada. Bazen onun sırasını çekiyor, öğrencilerden uzaklaştırıyor. Kendisi hülyayla ilgileniyor, bizim de diğer öğrencilerle ilgilenmemizi istiyor. Bireyselleştirilmiş öğretim yapılıyor. Fiziksel düzenleme yapıyor. Performansı birbirine yakın öğrencilerle küçük grup yapılıyor.”

K5, sınıf içerisinde bireysel öğretim yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir:

*“Grup içinde **bireysel öğretim** yapılıyor”*

K3, sınıf içerisinde grup öğretimi yapıldığını; aynı zamanda fiziksel düzenlemelere de dikkat edildiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Gerektiğinde hepsinin gelişim düzeyine ya da akademik yönden uygun olan konular grup öğretimi olarak yapılıyor.”

Araştırmanın beşinci teması olan **“Değerlendirme Süreci”**ne ilişkin görüşme yapılan öğretmen adaylarından tümü öğretim sonrasında öğrencileri kontrol listeleri ile değerlendirdiklerini belirtmiştir. K4, öğrencilerin kontrol listesi ile değerlendirildiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğrenciler kontrol listesiyle değerlendiriliyor.”

K7 ise, öğrencilerin kontrol listesi ile değerlendirildiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğretim sırasında gerekirse yanlış yaptığında düzeltme oluyor. Öğretim sonrasında da hangi ipucu kullanılıyorsa not ediliyor.”

Araştırmaya katılan üç öğretmen adayı ise öğretim öncesinde öğrencilere ayrıntılı değerlendirme yapılmadığını belirtmiştir.

K3, görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Ayrıntılı değerlendirmeler yapılmıyor. Kaba değerlendirmeden bazı beceriler seçip o beceriler ile çalışıp sorular sorularak değerlendirme yapılıyor.”

K2 ise, öğretim öncesinde öğretmenin değerlendirme yapmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğretmen öğretim yapmadan önce öğretmenin değerlendirme yaptığını görmedim.”

Araştırmanın altıncı teması olan **“Yetersizlik Grupları”**na ilişkin görüşme yapılan öğretmen adaylarından yedisi öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda uygulama yapıldığını belirtirken, biri ise gereksinimleri doğrultusunda uygulama yapmadığını belirtmiştir. K6, görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Sınıfta öğrenme güçlüğü var. Yani öğrencilere BEP’nda yer alan gereksinimlerine göre uygulama yapılıyor.”

K8, görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Otizm, zihinsel yetersizlik grupları var. Yetersizlik türüne göre uygun eğitim veriliyor.”

K5 ise öğrencilerin gereksinimleri ve yetersizlik türüne uygun öğretim yapılmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Bence yetersizlik grubuna uygun eğitim verilmiyor. ağır otizmliler sürekli çizgi çalışmalarını yapıyor.”

Araştırmanın yedinci teması olan **“Disiplinlerarası Uygulamalar”**a ilişkin görüşme yapılan öğretmen adaylarından beşi sınıf dışında resim, müzik, beden eğitimi ve atölye, biri dil terapisi, biri fizyoterapi öğretmenleri ile disiplinlerarası uygulamalar yapıldığını; üç öğretmen adayı ise disiplinlerarası uygulamalar yapılmadığını belirtmiştir. K1, disiplinlerarası uygulamalar yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Yaşam odasına sınıfça gidiliyor. Resim ve müzik çalışmaları yapıyor. Beden eğitimi ve atölye dersleri ile disiplinlerarası uygulamalar yapıyor. Bu uygulamalar öğrencilerin gelişmesini sağlıyor.”

K4 ise, disiplinlerarası uygulamalar yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Dil terapisti geliyor. Resim ve müzik öğretmeni geliyor. Atölye öğretmeni geliyor.”

K5 disiplinlerarası uygulamalar yapılmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Yapılmıyor.”

Araştırmanın sekizinci teması olan **“Öğretim Stratejileri”**ne ilişkin görüşme yapılan öğretmen adaylarından beşi öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve öğrenme stiline uygun farklı yöntemler kullanıldığını, üçü tüm öğrencilere aynı yöntem kullanılarak ve öğrencilere uygun yöntem seçilmeden öğretim yapıldığını belirtmiştir.

K1, her öğrencinin bireysel farklılıklarına ve öğrenme stiline uygun yöntemler kullanıldığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Her öğrenciye farklı yöntemler kullanıyor. Matematikte doğrudan öğretim yöntemi kullanılıyor. Açık anlatım yöntemi kullanılıyor. Her öğrencinin öğrenme tarzına uygun yöntemler kullanılıyor.”

K3 ise, her öğrencinin bireysel farklılıklarına ve öğrenme stiline uygun öğretim yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Genel olarak grubun ihtiyaçlarına göre de hem öğrencilerin özelliklerine göre de öğretim yapıyor.”

K2, tüm öğrencilere aynı yöntemin kullanıldığını şu şekilde ifade etmiştir.

“Genellikle aynı yöntemler kullanılıyor. Tüm öğrenciler için doğrudan öğretim yöntemi kullanılıyor.”

Araştırmanın dokuzuncu teması olan **“Öğretim Sürecinde Kullanılan Süre”**ye ilişkin öğretmen adaylarından dördü etkinlik sürelerinde öğrencinin dikkat sürelerine göre uyarlama yapıldığını, dördü ise etkinlik sürelerinde öğrenciye göre uyarlama yapılmadığını belirtmiştir.

K3, etkinlik süreleri ile ilgili olarak görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Etkinliklerde uyarlama yapılıyor. Bazıları uzun süre yaparken bazıları daha kısa çalışıyor. Öğrencimle çalıştıktan sonra oyun oynatıyordum. Etkinlikleri kısa kısa tutmaya çalışıyordum. Her öğrenci için farklı farklı uyarlama yapılıyor sürelerde.”

K8, öğrencilerin dikkat sürelerine göre etkinliklerde düzenleme yapılmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğrencinin dikkat süresine göre değil. Teneffüs süreleri fazla olduğu için öğrencinin dikkati dağılır. Kısıtlamalar var. Dikkat süresine uygun eğitimler pek yapılmıyor.”

Sonuç ve tartışma

Araştırmadan elde edilen sonuçların *“Bireyselleştirilmiş eğitim programına, bireyselleştirilmiş öğretim planına, materyal kullanımına, öğretim ortamına, değerlendirme sürecine, yetersizlik gruplarına, disiplinlerarası uygulamalara, öğretim stratejilerine, öğretim sürecinde kullanılan süreye ilişkin öğretmen görüşleri”* olmak üzere 9 temadan oluştuğu görülmektedir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak öğretmen adaylarının yarıya yakını bireyselleştirilmiş eğitim ve öğretim programlarının öğrencinin performansına göre hazırlandığını dile getirdikleri geri kalanının ise öğrencilere uygun bireyselleştirilmiş eğitim ve öğretim programının bulunmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Uygulama alanlarında özel eğitim hizmetlerinin öğretmenler tarafından hazırlanmış eğitim-öğretim programları dahilinde verilmesi gerekliliğinden yola çıkarak bu hizmetlerin öğrenci performansına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Araştırma sonuçlarındaki bu farklılıkta öğretmenlerin geçmişteki bireyselleştirilmiş eğitim programıyla ilgili kazanımlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma grubundaki öğretmen adaylarının gittiği özel eğitim merkezleri devlet ve özel olmak

üzere ikiye ayrılmakta ve programı düzgün bir şekilde hazırlayan grubun özel bir merkezde yer alan öğretmenler olduğu göz önüne alındığında bu öğretmenlerin sürekli hizmetiçi eğitimlerden geçmesinden kaynaklı olarak bireyselleştirilmiş eğitim programlarını daha öğrenci performansına dayalı ve ailenin özelliklerini göz önünde bulundurarak hazırladıkları görülmektedir. Bu konuda Avcıoğlu (2011) yaptığı çalışmada, zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamayla ilgili görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarında öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programlarını; lisans eğitimleriyle, hizmet içi eğitimlerle ya da zaman içerisinde deneyimlerle olmak üzere farklı öğrenme yaşantılarıyla kazandıklarına dikkat çekmekle beraber ayrıca yetersizliği olan öğrencilerin performans düzeylerinin anahtar rolünde olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla uygulama merkezlerinde öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programlarıyla ilgili olumlu örnekler sergilemeleri öğretmen adaylarının da mesleğe başlamadan bu bilgi ve becerileri kazanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma bulgularında öğretmen adaylarının özel gereksinimli çocukların performanslarına göre bireyselleştirilmiş eğitim öğretim programları hazırlamayı teorik olarak gördükleri ancak uygulama alanlarında bu bilgilerini kullanamadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla öğretmen adayları mesleğe başladıklarında yeterli pratik yapamadıkları takdirde güçlükler yaşamaları kaçınılmaz olmaktadır. Ayrıca Sinclair, Munns ve Woodward (2005), öğretmenlik uygulamalarının öğretmen adaylarına pratik yapma katkısının yanında pek çok katkısı olduğunu (mesleğine profesyonel olarak yaklaşma, olumlu ilişkiler kurma, model olma gibi) belirttiği özelliklerin de göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının pratik olarak bilgilerini kullanamamakla birlikte diğer özelliklerde de olumsuzluklar yaşadıkları söylenebilir. Bu konuda yapılan başka bir çalışmada Özen, Ergenekon ve Batu (2008); öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarında sınıf öğretmenlerinden olumlu motive edici dönütler almanın yanında çok fazla dönüt alamayan, iletişim becerilerinde sorunlar yaşayan, motivasyonunu düşüren öğretmenlerin de olduğunu belirttikleri görülmektedir. Bu sonucun aslında alandaki öğretmenlerinde hizmetiçi eğitimlerden geçerek uygulama derslerinde aday öğretmenlere doğru model olma, mesleki motivasyonları artırma ve olumlu ilişkiler kurma konusunda destek alma ihtiyacını da gündeme getirdiği görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu öğretmenlik uygulamalarında materyal kullanımı olup öğretmen adaylarının çoğu tarafından materyallerin yeterli ve çeşitli olmadığı, öğrenci için uygun materyallerin kullanılmadığı belirtilmiştir. Özellikle özel gereksinimli çocuklarda materyal

seçimi ve kullanılması önemli bir boyut oluşturmakta ve bunun için öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Kargın (2010), öğretmenlerin materyal konusunda bilgi sahibi olmakla birlikte ayrıca öğrenci için uygun materyali seçme, elindeki materyalleri öğrenciye göre uyarlayabilme gibi becerilerinin de olması gerektiğini vurgulamaktadır. Araştırmada özellikle devlete bağlı kurumlarda uygulama yapan öğretmen adaylarının yeterli materyalin bulunmadığı ve kullanılan materyallerin ise öğrencinin özelliklerine uygun olmadığı hakkında görüşleri dikkat çekmektedir.

Alanyazına pek çok çalışmada öğretmenlik uygulamalarının önemine değinilmesine karşın (O'Reilly, Renzeglia, Hutchins, Buss, Clayton, Halle ve Izen, 1992; Goodlad, 1984; Welch ve Kukic, 1988) yapılan bu araştırmada öğretmenlik uygulamalarının gerçekleştiği özel eğitim merkezlerinde öğretmen adaylarının teorik bilgilerini pratiğe dönüştürmede güçlük yaşadıkları görülmektedir. Bu araştırma sonuçları alandaki pek çok çalışmayla paralellik göstermekte ve okullardaki öğretmenlerin bilgi birikimlerinden tutumlarına ve işbirliğine kadar pek çok konuda eksikleri olduğunu görülmektedir (Johnson, 1986; Pugach, 1987; Dedeoğlu ve ark., 2004). Araştırma sonuçlarında bazı öğretmen adaylarının, disiplinlerarası uygulamalar, öğrenci, öğretim ortamını düzenleme ve değerlendirme ile ilgili olumlu görüşler belirttiği görülmektedir. Bu öğretmen adaylarının gittiği kurumlar açısından değerlendirildiğinde devlete bağlı olmadığı (özel bir özel eğitim kurumu olduğu) görülmekle beraber bu kurumların devlete bağlı kuramlardan daha çok denetlendiği ve geri bildirimler alındığı, materyal ve öğretim ortamlarıyla ilgili düzenlemeleri öğrencilerin özelliklerine göre yapılandığı ihtimallerinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarında özellikle bu merkezlerde (özel bir merkezde) disiplinlerarası çalışmaların ön planda olduğu ifade edilmektedir. Bunun sebebinin ise hizmet için eğitimlerin belli aralıklarla farklı uzmanlar tarafından verilmesi sayesinde öğretmenlerin bilgi kazanımının yanında paylaşımlarının da olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla özel bir kurumda öğretmenlik uygulaması yapan öğretmen adaylarının disiplinlerarası çalışmalar, materyal kullanımı ve öğretimin öğrencilerin bireysel özelliklere göre düzenlenmesinde olumlu görüşlerde bulunmaları kaçınılmaz olmaktadır. Uygulama dersleriyle ilgili olarak O'Reilly, Renzeglia, Hutchins, Buss, Clayton, Halle ve Izen, (1992), uygulama yapılacak alanların seçiminin önemine dikkat çekmekte ve bu alanlarda kurumun özellikleri, çalışan personelin yeterliliği, gönüllü yaklaşımı gibi özelliklerini öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerinde önemli katkıları olduğunu dile getirmektedirler.

Araştırma bulgularının dışında öğretmen adayları öğretmenlik uygulamalarının zaman açısından yeterli olmadığını, özel eğitim merkezlerinde özel gereksinimli öğrencilerle yeteri kadar pratik yapamadıklarını dile getirmişlerdir. Bu durum KKTC’de uygulama merkezlerinin sınırlı ve öğretmen adaylarının sayısının yoğun olma olasılığından kaynaklı olduğu düşünülmekle beraber öğretmen adayları için uygulama derslerinin daha erken dönemlerde başlanarak bu derslerin yoğunluğunun artırılmasına dikkat çekmektedirler. Bu sonuç aslında alandaki diğer çalışmalarla (Ergül, Baydık ve Demir; 2013; Dedeoğlu ve ark., 2004; Oral, 2003) da paralel olup Dedeoğlu ve ark. (2004), çalışmalarında lisans programındaki ders içeriklerinde öğretmenlik uygulamalarının yetersiz olduğuna dikkat çekerek öğretmen adaylarının teorik bilgileri somutlaştırarak pratik hale getirmede zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Oral (2003), benzer bir şekilde lisans programlarında öğretmenlik uygulamalarına yeteri kadar dikkat edilmediği ve gerekli önemin verilmediğini dile getirmekle beraber öğretmenlerin mesleğe başlamadan önceki öğretmenlik uygulamalarındaki yetersizlikler nedeniyle mesleklerinin özellikle ilk yıllarında güçlükler yaşadıklarını ve meslekleriyle ilgili olumlu yaşantılar sağlayamadıklarını ifade etmektedir.

Araştırma sonuçlarına dayanarak uygulamaya yönelik olarak; öğretmenlik uygulamalarında öğretmen adayının teorik bilgilerini uygulama ortamına dökebileceği uygulama alanlarının oluşturulması, öğretmenlik uygulaması derslerinin niteliğinin artırılması için kurumdaki öğretmenlerle öğretmen adaylarının işbirliği içinde çalışması önerilebilir. Ayrıca uygulama alanlarında yetersizliği olan çocuklar için disiplinlerarası çalışmaların desteklenmesi ve bu çalışmalara öğretmen adaylarının da katılması önerilebilir. İleri araştırmalara yönelik olarak ise devlet ve özel kurumlardaki öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarını karşılaştıran çalışmaların yapılması önerilebilir. Bu araştırma nitel yöntemle yapılmış olup, aynı çalışma nicel yöntemler kullanılarak da yapılabilir. Kurumlarda yapılan öğretimsel düzenlemelerin belirlemek amacıyla aynı çalışma öğretmenlerle de yapılabilir.

Kaynaklar

Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(01), 039-053.

- Brownell, M. T., Ross, D. D., Colon, E. P., & McCallum, C. L. (2005). Critical features of special education teacher preparation: A comparison with general teacher education. *e Journal of Special Education*, 38 (4), 242-252.
- Conderman, G., Morin, J. & Stephens, J.T. (2005). Special education student teaching practices. *Preventing School Failure*, 49(3), 5-10.
- Dedeoğlu, S., Durali, S. ve Tanrıverdi Kış, A. (2004). Özel eğitim bölümü zihin engelliler öğretmenliği anabilim dalı 3., 4. Sınıf öğrencileri ve mezunlarının kendi bölüm programları, öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri ile ilgili düşünce ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (1), 47-55.
- Ergül, C., Baydık, B., ve Demir, Ş. (2013). Özel eğitim öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin zihin engelliler öğretmenliği lisans programı yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)*. 13(1), 499-522.
- Greenwood, C. R. (2001). Bridging the gap between research and practice in special education: Issues and implications for teacher preparation. *Teacher Education and Special Education*, 24 (4), 273-275.
- Goodlad, J. (1984). *A Place Called School*. New York.: Academic Press.
- Gündüzalp, M.F. (2003). Bir Meslek Olarak Öğretmenlik.(Editörler: Özcan Demirel- Zeki Kaya). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 243–278.
- Johnson, L. J. (1986). Factors that Influence Skill Acquisition of Practicum Students During a Field-Based Experiences. *Teacher Education and Special Education*, 9 (3), 89-103.
- Kargın, T. (2010). Öğretimin uyarlanması. B. Sucuođlu, & T. Kargın, (Ed.), İlköğretim’de kaynaştırma uygulamaları içinde (-). Ankara: Kök Yayınları.
- Oral, B. (2003). Öğretmenin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 1-9.
- Özen, A., Ergenekon, Y. ve Batu, E. S. (2008). Zihin engelliler öğretmenliği adaylarının öğretmenlik uygulamasına ilişkin görüş ve önerilerinin değerlendirilmesi, *Kuram ve*

Uygulamada Eğitim Bilimleri, 8, 857-891.

- Özer, B. ve Gelen, İ. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 39-55.
- Pavri, S. (2004). General and special education teachers' preparation needs in providing social support: A needs assessment. *Teacher Education and Special Education*, 27 (4), 433-443.
- Pugach, M. (1987). The National Education Reports and Special Education; Implications for Teacher Preparation. *Exceptional Children*, 53, 308-314.
- Sinclair, C., Munns, G.,&Woodward, H. (2005). Get real: Making problematic the pathway into the teaching profession. *Asia-Pasific Journal of Teacher Education*, 33(2), 209-222.
- O'Reilly, M., Renzeglia, A., Hutchins, L. B., Clayton, M., Halle, J.W. ve Izen, C. (1992). Teaching Systematic Instruction Competencies to Special Education Student Teachers: An Applied Behavioral Supervision Model. *The Association for Persons with Severe Handicaps*, 17, (2), 104-111.
- Welch, M., ve Kukic, S. (1988). Utah's Response to Critical Issues and Needs: An Experimental Field-Based Preparation Program for Teachers of Mild and Moderately Handicapped Students. *Teacher Education and Special Education*, 77 (4), 172 -179.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2004). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, N., Alev, N. (2005). Etkili Öğretmen Yetiştirme Açısından Okul Deneyimi Derslerinin Değerlendirilmesi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, (1) 91-103